

“På togrejse gennem det 20. århundrede”

Drømmenes Kupé

Fag

Historie A og B

Varighed

Ca. 3 timer

Forløbsbeskrivelse

Forløbet tager udgangspunkt i de nyeste fagbekendtgørelser for Historie (2017) og er udviklet til Historie A og B (STX og HF-e) og kan også let tilpasses HTX og HF: Kultur- og Samfundsfagsgruppen.

Forløbet er tænkt som et oversigtsforløb over Danmarks nyeste historie; fra Da Danmark blev moderne til i dag.

Forløbet har såvel kulturhistoriske som socialhistoriske, økonomiske, politiske og teknologiske omdrejningspunkter og breder sig over væsentlige nedslagspunkter fra industrialisering til globalisering (Se mere under “Indhold”).

Om Drømmenes Kupé

Udstillingen behandler temaet ferierejser med tog og de rejsendes drømme og forventninger. I udstillingen formidles to rejseformer: de velbjergedes rejser ad velkendte ruter med de blå, luksuriøse Wagons-Lits sove- og spisevogne, og de unge interraileres eventyrlige rejser ad ukendte veje.

Selve udstillingen åbner sig bag en kulisse af et rejsebureau, hvorfra man kan vælge at rejse med Wagons-Lits eller Interrail.

Uanset hvilken af de to rejseformer man vælger at udforske først, ender man på “Gare du Nord” i Paris, hvor de to typer af rejsende mødes.

De to rejseformer fortæller historien om, hvordan danskernes togrejser til udlandet ændrede karakter. Fra at være en rejseform for velstillede og familier opstod der efter ungdomsoprøret i 1960'erne en ny type billigrejse for de unge, og fra 1972 kunne unge rejse ud i Europa med Interrail. Samtidig var charterrejser med fly blevet mere og mere almindelige, men fælles for Wagons-Lits og Interrail var det, at toget som transportmiddel skabte nogle særlige rammer: det lange ophold i togets kupéer eller gange, mødet med andre rejsende i forholdsvis trange rum og landskaber, der bevægede sig forbi og ændrede karakter. I udstillingen bliver tidligere rejsendes drømme formidlet såvel fysisk via genstande, billeder og interviews som mere sanseligt gennem dufte, lys og lyd.

Udstillingen rummer bl.a. genstande og fotos, som rejsende har bevaret, og disse vidner om den betydning, rejser har for mennesket. Samtidig vidner udstillingen om udviklingen i Danmarks historie fra slutningen af 1800-tallet, da de første danskere kunne rejse med Wagons-Lits, og frem til nutidens globaliserede verden, hvor togrejsen er udfordret af andre rejseformer og store drømme om at se verden uden for Europa.

Indhold

Nedenstående aktivitetsbeskrivelse tænkes at fungere som afslutning på et længere oversigtsforløb om Danmarks historie fra industrialisering til globalisering (*Da Danmark blev moderne*). Se forslag til fokus- og nedslagspunkter på side 3.

Som afslutning på undervisningsforløbet inviterer Danmarks Jernbanemuseum og Undervisning alle interesserede HF- og gymnasieklasser på besøg til et planlagt forløb, hvor eleverne skal sammenholde udstillingens fremstilling af drømme og rejser med den historiske udvikling, og de skal undersøge og opstille årsagsforklaringer til, hvorfor rejseformerne ændrer sig løbende igennem det 20. og 21. århundrede.

Besøget på Danmarks Jernbanemuseum kan naturligvis skræddersys til den enkelte skole eller klasse, men her ses et forslag til, hvordan besøget kunne forløbe.

AKTIVITETSBEKRIVELSE
Eleverne ankommer på museet og modtages af museets undervisningsansvarlige, hvorefter de på egen hånd for lov at udforske udstillingen.
Brainstormøvelse i grupper: <i>"Hvordan kan udstillingen tænkes ind i det forløb, som vi netop har afsluttet hjemme på skolen?"</i>
Opsamling på brainstorm: <i>"Hvad har I fundet ud af?"</i>
Grupperne fordeler sig på udvalgte steder i udstillingen eller i museets undervisningslokale og får følgende problemformulering at arbejde med: <i>"Beskriv den rejseform og de oplevelser og drømme, de rejsende med jeres tog har oplevet og udlevet."</i> Til arbejdet får grupperne udleveret en samling materialer fra udstillingen, herunder tidslinjer, interviews, fotos, scrapbøger, rejseplaner og rejsebeskrivelser (se bilagsmateriale).
Grupperne mødes på tværs af vognene og præsenterer kort deres foreløbige resultater for hinanden (Gruppe 1+3 og gruppe 2+4 præsenterer for hinanden).
Grupperne skal nu arbejde videre med følgende opgaveformulering: <i>"Forklar årsagerne til, at den tildelte togrejseform opstår og ophører. I skal tage udgangspunkt i økonomiske, kulturelle, sociale, politiske og teknologiske udviklingstræk og gerne inddrage kildemateriale fra udstillingen."</i>
Eleverne præsenterer deres resultater for hinanden, og der samles op på de behandlede problemstillinger og det samlede forløb i plenum.
Ønskes en mere innovationsdidaktisk vinkel, kan eleverne præsentere deres resultater for andre (eksempelvis andre klasser hjemme på skolen), eller der kan udvikles skriftlige produktioner, omvisninger eller digitale præsentationer – eksempelvis på museets besøgsvej eller andre digitale platforme.
Fælles afslutning og tak for i dag.
Refleksionsøvelse – evt. efterfølgende, når klassen er tilbage på skolen: <i>"Hvordan forestiller I jer rejseformen i fremtiden? Hvilke drømme har fremtidens rejsende, og hvordan tror I, at de foretrækker at rejse?"</i> (Inddrag økonomiske, teknologiske, sociale og politiske forhold i besvarelsen).

Besøget på Danmarks Jernbanemuseum og aktiviteterne i *Drømmenes Kupé* foreslås som afslutning på et oversigtsforløb, der fx kunne tage udgangspunkt i (et udvalg af) følgende nedslagspunkter. Selvom nogle af nedslagspunkternes relevans er relativt åbenlyse, skitseres her ganske kort deres mere eller mindre centrale/perifere relevans for udstillingen og forløbet.

FOKUSPUNKT	RELEVANS FOR UDSILLINGEN
Industrialisering og urbanisering	Industrialiseringen tilbyder en teknologisk årsagsforklaring bag muligheden for at fknytte land og by sammen kulturelt, handelsmæssigt og socialt. Endvidere muliggjorde industrialiseringen rejser i et helt andet omfang end tidligere – både nationalt og internationalt.
Klassesamfund	De sociale klasser havde alle mulighed for at rejse, men under meget forskellige forhold. Det er tydeligt i såvel ruter som komfort på toget.
Stormagtsimperialisme og afkolonisering	Da Wagons-Lits-vognene i slutningen af 1800-tallet begyndte at tilbyde rejser, så Europa anderledes ud end i dag. Stormagtsimperialismen var på sit højeste, og det ses i såvel køreplanerne som på reklameplakaterne for Wagons-Lits, at der også var mulighed for at komme på besøg i kolonierne, fx Egypten.
Den kolde Krig og DDR	Jerntæppet gennem Europa betød naturligvis også noget for togrejserne. Mange af de unge interrailere tog på oplevelse i de østeuropæiske lande i 1970'erne og 1980'erne. Flere af de scrapbøger og rejsebeskrivelser, museet har indsamlet til udstillingen, beskriver rejsen rundt i DDR og Østeuropa. Også den fysiske udstilling vidner om fortidens mange flugtforsøg fra DDR. I interrail-vognen fra 1970'erne kan man fx i loftet finde et hulrum, som er afspærret for at forhindre flygtninge fra DDR i at gemme sig på toget og komme med til Vesteuropa.
Europæisk samarbejde	På linje med det europæiske samarbejde i EF og senere EU har Interrail været med til at styrke integrationen i Europa. I den ånd har man for nylig i EU diskuteret muligheden for at give alle europæiske statsborgere et interrail-pas i 18-års fødselsdagsgave.
Velfærdsstat	I det klasseopdelte samfund måtte mange nøjes med at rejse med bumletog på tredje klasse, mens andre kunne rejse rundt i Europa med Wagons-Lits. Velfærdsstaten kan tematisk inddrages som en mulig årsagsforklaring og historisk drivkraft i udviklingen fra et klassesamfund til et mere lige samfund, hvor alle unge har mulighed for at komme ud at se Europa med Wagons-Lits.
Skiftende økonomiske kriser og højkonjunkturer	For at besvare hvorfor forskellige togrejseformer opstår og afløses af andre, hører naturligvis økonomiske årsagsforklaringer. Det økonomiske opsving, Vesteuropa nød godt af i slutningen af 1950'erne og i 1960'erne, var med til at skabe vækst og i vid udstrækning udligne de økonomiske forskelle i samfundet. Det har i høj grad været afgørende for den rejseform og de muligheder og drømme, danskere siden da har opsøgt (bl.a.) med tog.
Ungdomsoprør	Ungdomsoprøret og de frigjorte unges længsel efter at se verden blev i den grad mødt af tilbuddet om at rejse med Interrail. Her var der ingen faste køreplaner og ingen, der bestemte, hvad man skulle se og hvordan. Her kunne de unge helt frit springe af og på tog og i en hel måned rejse frit rundt i Europa efter spontane beslutninger. Mange af de interviews, Danmarks Jernbanemuseum har foretaget med tidligere interrailere, er tilgængelige i udstillingen og som bilag til dette forløb, og alle peger på, at de unge har oplevet Interrail som den ultimative følelse af frihed.
Globalisering	Globaliseringen har været med til at gøre verden mindre, og i dag rejser unge i høj grad uden for Europa, når de får muligheden for at rejse selv. De rejser ikke længere med tog, men flyver på jordomrejse, eller rejser med rygsæk i Sydamerika eller Asien. Det sociale fællesskab, der opstår på tværs af nationaliteter på banegårde og i togenes små kupéer, mens toget triller gennem Europa, er svært at opnå i flyet, hvor selve rejsen ikke er i centrum. Hvad betyder det for Europa? Og hvad betyder selve rejseformen for dannelsesrejsen?

Faglige mål og kernestof

Med dette forløb trænes eleverne i at

- redegøre for centrale udviklingslinjer og begivenheder i Danmarks historie
- redegøre for sammenhænge mellem den lokale, regionale, europæiske og globale udvikling
- analysere (Historie A) / opnå (Historie B) indsigt i samspillet mellem natur, kultur, individ og samfund i et historisk perspektiv
- skelne mellem forskellige typer af forklaringer på samfundsmæssige forandringer
- formulere historiske problemstillinger og relatere disse til elevernes egen tid
- formidle og re-mediere historiefaglige problemstillinger mundtligt og skriftligt

Følgende kernestofområder tænkes inddraget (i større eller mindre grad) i forløbet:

- Hovedlinjer i Danmarks historie fra industrialisering til vores nutid
- Forandringer i levevilkår, teknologi og produktion
- Kulturer og kulturmøder i Europas historie
- Politiske ideologier (ideologiernes kamp i det 20. århundrede)
- Europæiske samarbejdsrelationer og globalisering
- Historiebrug og historieformidling
- Historiefaglige teorier og metoder (Historie A) / Historiefaglige begreber (Historie B)

Materialer

Til læreren:

Larsen, Anna Back; Christensen, René Schrøder; Lundager, Gitte; Christiansen, Sissel Vennike (red): *"Baggrundshistorien". Drømmenes Kupé. Udstillingskatalog.* Danmarks Jernbanemuseum, 2017. s. 28-49 (bilag 1).

Tidslinjer:

- Wagons-Lits (bilag 2).
- Interrail (bilag 3).

Interviews og rejsebeskrivelser:

- Wagons-Lits: På planlagt ferie i Europa, Knud Aage og Inger Margrethe Thøgersen, 1953 (bilag 4).
- Interrail: Anne Mette Ehlers og Malene Botoft. Kusiner på Interrail i 1986 (bilag 5).

Fotos:

- Wagons-Lits: Fotos af rejsende med Wagons-Lits samt reklamer for rejsen (bilagsserie, bilag 6).
- Interrail: Fotos af interrailere (bilag 7).

Rejseplaner:

- Wagons-Lits rejseplan fra 1935, s. 121-122 (bilag 8).
- Wagons-Lits kort (bilag 9)
- Interrail-kort (i farver), "Så langt du vil" (bilag 10).

Håndbøger:

- Wagons-Lits: Vejledning for konduktører, 1904 (bilag 11).
- Interrail: "Interrail-håndbogen", s. 84-85 (bilag 12).

Forløb og aktiviteter er udarbejdet af lektor Iben Lundager Rausgaard, adjunkt Thomas Hjelm Olesen og tidligere gymnasielærere Anne Hjelm Olesen i samarbejde med Undervisning, Danmarks Jernbanemuseum maj 2017.